

Motion till riksdagen

1989/90:N224

av Inger Schörling m.fl. (mp)

Näringspolitiken

Propositionen

Eftersom två tredjedelar av de föreslagna anslagen har försetts med asterisk, vilket indikerar att nytt förslag skall komma i senare propositioner är det inte särskilt meningsfullt att detaljgranska de föreslagna anslagen vilka till sina belopp avser verksamheter som pågår under innevarande budgetår. Det är ytterligt otillfredsställande att riksdagen skall behöva ta ställning till en dylik orealistisk budget. Vi anser oss dock nödsakade att göra det för att få underlag för en alternativ budget. Slutsumman av budgetäskandena är minus 83,1 milj. kr. Vi befarar att detta inte kommer att hålla.

Budgeten innehåller en inledande del som behandlar utvecklingen inom departementets ansvarsområde, vilken vi kommer att kommentera.

Industriutvecklingen

Det som redovisas i propositionen utgör i stort sett välbekanta fakta, som visar att Sverige håller på att få ett kostnadsläge som minskar vår konkurrensförmåga på exportmarknaden. Investeringarna koncentreras till de tunga basindustrierna: massa, papper, stål. Detta är betänkligt eftersom det antyder att den tekniska förnyelsen är låg och utgörs av förbättringar i produktionstekniken. Det saknas innovativa idéer och nya produkter.

I propositionen påpekas också att de branscher som vuxit under 1980-talet är främst läkemedelsindustrin och bil- och telekommunikationsindustrierna. Miljöpartiet yrkade vid förra riksmötet att staten genom en självständig utredning skulle skaffa sig en uppfattning om bilindustrins situation. Detta krav avvisades. Alltför snart visade det sig genom SAAB-krisen att detta förslag var väl motiverat. Vi kommer även i år att yrka på en sådan utredning i beaktande av att staten bör förbereda sig på "alla eventualiteter". Bland eventualiteter som bilindustrin bör vara beredd på är att kraven på bränslesnåla motorer anpassade till alternativa drivmedel kan komma att bli en viktig restriktion i framtiden. Bilindustrin är en alldeles för sysselsättningstung bransch för att man skall strunta i att söka förutse framtiden – åtminstone på några års sikt.

I texten anges att det "offensiva näringspolitiska stödet inriktas huvudsakligen på stöd till forskning och utveckling, mindre och medelstora företag

och regional utveckling". Detta påstående motsägs dock av uppgiften några rader längre ned, där man meddelar att staten kommer att stödja flygplansprojektet SAAB 2000 med 1 200 milj. kr. Detta är en satsning som vida överskrider de andra stöd som givits till företagsutveckling. Miljöpartiet avvisade hösten 1989 förslaget om denna villkorsgåva till Saab-Scania. Vi anser fortfarande att det är mycket olämpligt att staten satsar pengar på ett projekt som ur miljö- och energisynpunkt måste resa starka invändningar.

Över huvud taget är det påtagligt att regeringens uttalade avsikt att sätta miljön i främsta rummet på intet sätt avspeglar sig i sakpolitiken på näringslivsområdet. Regeringen har uppenbarligen inte förstått att miljöomsorgen skall börja redan när produktionen planeras och sedan vara med hela tiden från användning till kassering och återanvändning. På annat sätt kan man inte tolka regeringens beslut i tunga industrifrågor. För miljöpartiet de gröna ter det sig elementärt att om vi vill skapa ett miljövänligt samhälle i balans med naturen, så är produktionens inriktning och planering bland det allra viktigaste.

Ett annat exempel på regeringens oförmåga att koppla samman miljö- och resursfrågorna med industripolitiken är satsningen på ASSI:s expansion. Detta helstatliga företag har alltmera kommit att koncentrera sin tillverkning på engångsförpackningar av papp och papper. Detta är en verksamhet som man har all anledning att granska ur miljö- och resurssynpunkt. Förpackningsslöseriet är betydande i det västerländska samhället. Det är dock typiskt för regeringens begränsade perspektiv att man okritiskt accepterar ASSI:s expansionsplaner och genomdriver att staten skall satsa 1 000 milj. kr. på denna tvivelaktiga tillverkning, i stället för att fråga sig vad som är ett ansvarsfullt sätt att använda träåvåren.

I detta sammanhang kan vi notera att i propositionen förebådas en ändring av träfiberlagen. Vi utgår då ifrån att den omarbetade lagen skall inriktas på att landets träåvåra skall användas på ett miljövänligt sätt och att energihushållningen skall prioriteras. Därför bör också sysselsättningen i glesbygd, särskilt Norrlands inland, beaktas. En sådan hänsyn är särskilt väl förenlig med hänsynen till miljö och energihushållning.

Även om miljöpartiet inte anser att industriell tillväxt är något självklart önskemål så önskar vi givetvis att arbetskraften och gjorda investeringar skall användas effektivt. Vi hälsar därför regeringens initiativ att tillsätta en delegation för att utreda varför produktivitetens utvecklingen är så svag trots att man investerat mycket i modern kontors- och produktionsteknik. Som vi framhöll ovan finns det mycket som tyder på att investeringarna i alltför hög grad inriktats på att rationalisera produktionen under det att innovationer och produktutveckling fått för lite resurser.

Vi noterar också med tillfredsställelse att regeringen inte oreserverat ansluter sig till att internationalisering bara är av godo. Man påpekar att internationaliseringen för ett litet land medför "risk för ökad sårbarhet och beroende". Till detta bör läggas att den storskalighet som följer av internationaliseringen har ytterligare ett antal negativa konsekvenser: storskalighet tenderar att bli resurskrävande på grund av att den kräver en omfattande infrastruktur som betalas av samhället och ej av företagen. Transportarbetet ökar, vilket ur miljösynpunkt är negativt. Det är ju också icke förnybara re-

surser som förbrukas för transportarbetet. De anställdas engagemang för företaget och känsla av trygghet tenderar att minska när de vet att företagets huvudintresse ligger utanför det egna landet och att deras egen arbetsplats ur ledningens synpunkt endast är en liten bricka i ett stort spel. Slutligen kan internationaliseringen lätt medföra en utarmning av den fond av kunskap som finns både bland tekniker och arbetare i våra företag. Utvecklingsavdelningar förläggs till Schweiz eller England. Huvudkontoren flyttar från mindre städer till Stockholm etc.

Det finns anledning att erinra om detta även i anslutning till regeringens förslag beträffande turismen. De nuvarande insatserna går mest ut på att stimulera en omfattande internationell massturism. Det vore önskvärt att insatserna mera inriktades på att förmå svenskarna att turista i sitt eget land varvid de energisnåla metoderna såsom cykling, paddling, fotvandring bör populariseras både med hänsyn till kostnad, hälsa och närhet till naturen.

Genomgång av propositionen anslagsvis

B 1. B 2. Statens industriverk. Vi noterar att propositionen föreslår oförändrat anslag. Vi kan acceptera att Industriverket ej kompenseras för inflationen, dvs. att en motsvarande neddragning av verksamheten skall ske.

B 4. Åtgärder för att främja industridesign. Vad som sagts beträffande anslagsposterna B 1 och B 2 gäller även här.

B 6. Stöd till turism och rekreation. Med hänvisning till vad som ovan sagts om turismens inriktning anser vi att satsningen på energikrävande flyg- och bilturism bör minskas. Anslaget bör minskas med 10 % till 111 000 000 kronor.

B 7. B 8. Branschfrämjande åtgärder och Småföretagsutveckling. Vi hänvisar åter till vad som sagts om anslagets storlek under B 1 och B 2. Vi föreslår dock att en del av anslaget till småföretagsutveckling – 25 milj. kr. – avskiljes till ett nytt anslag B 11: "Försöksverksamhet med Närfonder." Anslaget under B 8 minskas sålunda till 157 500 000 kronor.

B 10. Industripolitiska åtgärder för tekoindustrin. Utvecklingen har visat att den snabba avvecklingen av importrestriktionerna var baserad på en alltför optimistisk kalkyl om tekoindustrins konkurrenskraft. Den s.k. lågprisimporten är ur många synpunkter diskutabel och det finns enligt vår mening i varje fall ingen anledning att nedtrappa restriktionerna snabbare än vad som sker inom EG. Även beredskapsskäl talar för att i någon mån skynda långsamt inom detta område.

B 11. Försök med Närfonder. Så som i detalj föreslås i en separat motion önskar miljöpartiet de gröna att en försöksverksamhet startas med Närfonder och vi föreslår att anslaget för budgetåret 1990/91 fastställs till 25 000 000 kronor, vilket sålunda är en ny anslagspost, som dock kompenseras av motsvarande neddragning under B 8.

C 1. Exportkrediter. Såsom vi framhållit i vår motion 1989/90:N23 med anledning av proposition 1989/90:44 bör statens engagemang när det gäller exportkrediter inskränka sig till de fall där det finns särskild anledning för staten att engagera sig med hänsyn till u-hjälp, regionalpolitik, satsning på miljöteknik etc. I övrigt bör exportkrediter försäkras inom det normala

bank- och försäkringsväsendet utan statens medverkan. Med denna ändrade inriktning av verksamheten föreslår vi oförändrat anslag, 20 000 000 kronor.

D 1. Sveriges geologiska undersökning. Verksamheten är framför allt inriktad på att kartlägga förekomsten av icke förnybara naturtillgångar. Detta är för miljöpartiet ingen prioriterad verksamhet. Vi avvisar därför förslaget om en engångsanvisning på 9 558 000 kronor och föreslår att anslaget fastställs till 89 478 000 kronor.

E. Statsägda företag. Vad miljöpartiet anfört i motion 1989/90:N16 vill vi änyo framhålla:

”Det finns ett stort antal frågor som sedan länge står obesvarade:

Vilken principiell skillnad ser regeringen mellan statliga affärsverk och statliga aktiebolag?

Hur skall regelsystemet skilja sig mellan verk och aktiebolag?

Anser regeringen att man kan ställa andra krav på statliga aktiebolag än på andra företag?

Avser regeringen som företrädare för ägaren, svenska folket, att söka driva företagen så att de är ett föredöme för andra företag när det gäller yttre och inre miljö, affärsmoral, etc.?

Avser regeringen att utnyttja statens innehav av företag för att främja ekonomisk demokrati, och i så fall hur?

Har staten ett ansvar för krisbranscher i en vikande ekonomi?

Regeringen bör tillstålla riksdagen ett policydokument beträffande de statliga affärsverken och företagen som ger en samlad syn på den statliga företagsamheten. Om regeringen inte är beredd till detta bör den tillsätta en utredning som utarbetar förslag till en statlig företagspolicy.”

Vi upprepar änyo vad vi i ovannämnda motion anfört om Celsius Industrier:

”Företaget som består av resterna av den svenska varvsindustrin och med denna associerade intressen går alltjämt med förlust. De delar som huvudsakligen producerar krigsmateriel – Kockums Marine och Karlskronavarvet – bör direkt underställas industridepartementet på samma sätt som affärsverket FFV. Erfarenheten visar att krigsmaterielproduktion inte bör ske i privat regi, där vinstintressena blir det överordnade målet.

Resten av koncernen bör successivt försäljas på ett sådant sätt att ekonomisk demokrati främjas och med iakttagande av tillbörliga sociala hänsyn.”

I propositionen anges ett förslag om godkännande av regeringens förslag att försälja en del av den samtidigt utökade Procordia-koncernen till Volvo. Miljöpartiet de gröna motsätter sig det föreslagna hälftenägandet och kommer att avvisa förslaget då propositionen kommer.

Vad vi tidigare i denna motion anfört om verksamheten vid ASSI bör riksdagen ge regeringen till känna.

Vi ifrågasätter om Domänverket är den lämpligaste huvudmannen för AB Göta Kanal. Kanalen borde snarare handhas av en statlig stiftelse med företrädare för de intressen som är särskilt knutna till kanalen och dess verksamhet: kulturvård, turism, kommunikationer och naturvård. Regeringen bör aktualisera denna fråga.

Beträffande verksamheten vid Affärsverket FFV vill vi anföra, att det som inträffat inom affärsverket beträffande vapenexport till förbjudna länder

och ett antal chefers dolda och obeskattade löneförmåner knappast motive-
rar en ombildning till ett aktiebolag med den friare ställning i förhållande till
riksdag, regering och riksrevision som en sådan organisationsform medger.
Vi vill också göra regeringen uppmärksam på den omfattande export av va-
pen för personlig beväpning till USA som sker från FFV. Vi menar att denna
export står i strid med lagstiftningen om vapenexport eftersom sådana vapen
med stor sannolikhet kan komma till användning vid de mot folkrätten stri-
dande blixaktioner som USA vid upprepade tillfällen ägnat sig åt. Vi menar
att dessa affärer aldrig borde ha kommit till stånd. FFV borde aldrig ha inlet
förhandlingar om dem och regeringen borde aldrig ha medgett exporttill-
stånd.

Miljöpartiet har vid upprepade tillfällen framhållit att Domänverket
borde försälja lämplig jordbruksmark och skog till brukare som under villko-
ret bo- och brukarplikt är intresserade av att köpa marken. Detta förslag
kvarstår och bör ges regeringen till känna.

F. Teknisk utveckling m.m. I propositionen anges att regeringen skall
återkomma till detta ämne i en senare proposition och att anslagen därför
förts upp med samma belopp som föregående år. Från miljöpartiets sida yr-
kar vi inte någon uppräknig av angivna belopp, däremot yrkar vi på att vissa
anslag minskas. De medel som därvid sparas kommer att stödja satsningar
inom andra områden i vår alternativa budget. På följande punkter yrkar vi
sänkningar eller omdisponeringar i förhållande till regeringens förslag:

F 1 och F 2. Styrelsen för teknisk utveckling. Vi accepterar den totala ra-
men för verksamheten, d.v.s. en reell minskning svarande mot inflationen,
men yrkar att 5 % av anslaget omdisponeras till ett nytt anslag F 19: Delega-
tionen för ekologisk teknik.

Anslaget under F 1 skall då vara 788 785 000 kr. och under F 2 78 815 000
kr.

F 4. Europeiskt rymdsamarbete m.m. Vi har förstått att en stor del av
dessa medel kommer att satsas på det europeiska rymdlaboratoriet Colum-
bus. Eftersom det är stora svårigheter att finna medel för att reparera alla de
skador på vårt ekologiska system som vi människor förorsakat föreslår vi att
dessa anslag utgår. Därigenom sparas 276 miljoner kronor till angelägnare
uppgifter.

F 13. Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien. Vi har noterat att Ingen-
jörsvetenskapsakademien i sina äskanden för budgetåret 1990/91 har begärt
en uppräknig av bidraget "för att möjliggöra en intensifiering av insatserna
inom energi- och miljöområdet samt för industrins internationalisering.
Lyckligtvis har regeringen inte tillmötesgått denna önskan utan endast före-
slagit en generell prisomräknig på 5 %. Miljöpartiet ser naturligtvis med
tillfredsställelse att IVA ägnar sig åt miljöområdet, däremot befarar vi att
akademien har en ensidigt positiv syn på industrins internationalisering.
Slutligen, när det gäller energifrågorna, vill vi anmäla allvarliga betänklighe-
ter. Akademien har alltmer utvecklats till en propagandacentral för
kärnkraftsetablissemang.

Genom många föredrag, konferenser och skrifter har man sökt främja
kärnkraftens sak. Och det är helt uppenbart att akademien aktivt motarbe-
tar de beslut som regering och riksdag fattat i kärnkraftsfrågan. Redan i sin

stora energistudie "Energi och ekonomi" år 1984 skrev akademien efter en lång argumentering: "Det är tekniskt omotiverat och nationalekonomiskt oförsvarbart att avveckla kärnkraften år 2010." Någon helhetssyn på kärnkraften eller några moraliska aspekter på problemet framförde man dock ej. Det finns starka skäl att till akademien framföra att den med sin starka knytning till staten som gör att den uppfattas som en halvofficiell institution bör undvika att polemisera mot Sveriges officiella energipolitik, särskilt i internationella sammanhang.

F 18. Industriell utveckling inom informationsteknologiområdet. Liksom i fjol yrkar vi avslag på detta anslag på 30 miljoner kronor. Denna industri är lönsam och snabbt expanderande, det finns ingen anledning att Sverige skall delta i "kapprustningen mellan stormakterna" på detta område.

F 19. Delegationen för ekologisk teknik. Så som miljöpartiet framhåll förre året utbildar det sig inom varje organisation en företagskultur. Vi menar att den företagskultur som utbildat sig inom STU inte är gynnsam för utveckling av alternativ teknik som ofta står i motsats till vad som utvecklas inom de stora industriföretagen. Genom att bildas en ny organisation helt inriktad på att ta fram idéer och prototyper till ekologiskt sund och energibesparande teknik, gärna för småskaliga tillämpningar, bör en sådan utveckling kunna främjas mycket bättre än om motsvarande uppdrag förlades till STU. För detta ändamål bör en ny anslagspost inrättas: F 19. Delegationen för ekologisk teknik till vilken anslås 45 663 000 kronor. Regeringen bör vidare utarbeta förslag till instruktion och organisation för delegationen. Delegationen bör lämpligen lokaliseras till en medelstor stad av typen Växjö, Motala eller Karlskrona med industriell tradition och ett innovativt klimat.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om anslaget till Saab-Scania's projekt SAAB 2000,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att omsorgen om miljön måste visa sig i produktionsplanering och valet av produkter,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ASSI:s produktval och om användning av fiberråvara,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ökad satsning på innovationer och nya produkter,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationaliseringens problem.
[att riksdagen beslutar att anslaget B 6. Stöd till turism och rekreation reduceras med 10 % till 111 000 000 kr.,¹]
6. att riksdagen beslutar att anslaget B 8. Småföretagsutveckling reduceras med 25 miljoner till 157 500 000 kr.,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om restriktioner mot lägrisimport,

8. att riksdagen beslutar att inrätta en ny anslagspost: B 11. Närfon-
der, och till detta ändamål anslår 25 000 000 kr.,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-
tionen anförts om inriktningen på exportkrediterna,

10. att riksdagen under anslaget D 1. till Sveriges geologiska under-
sökning anvisar 89 478 000 kr.,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett
policydokument bör utarbetas som klargör målsättningen för statens
ägende av aktiebolag och klargör skillnaden i policy mellan statliga
affärsverk och aktiebolag,

12. att riksdagen av regeringen begär att företaget Celsius Indu-
strier avvecklas i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att över-
enskommelsen med Volvo beträffande Procordia AB ej skall fullföl-
jas,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-
tionen anförts beträffande huvudmannskapet för AB Göta Kanal,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-
tionen anförts om affärsverket FFV,

16. att riksdagen beslutar att anslagen under F 1 och F 2 till Styrel-
sen för teknisk utveckling minskas med 5% till F 1: 788 785 000 kr.
och F 2: 78 815 000 kr.,

17. att riksdagen avslår regeringens förslag att anslå 276 000 000 kr.
till europeiskt rymdsamarbete under F 8,

18. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag att anslå
30 000 000 kr. till Industriell utveckling inom informationsteknolo-
giområdet under F 18,

19. att riksdagen beslutar att under en ny anslagspost F 19 anslå
43 663 000 kr. till upprättandet av en delegation för ekologisk teknik,

20. att riksdagen begär att regeringen skall förelägga riksdagen för-
slag till instruktion och organisation för delegationen för ekologisk
teknik.

Stockholm den 18 januari 1990

Inger Schörling (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Lars Norberg (mp)

Elisabet Franzén (mp)

¹ 1989/90:Kr505

